

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 19 grudnia 2017 roku

Apelacja prokuratora od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach z dnia 5 września 2017 roku (sygn. akt III K 632/17) okazała się częściowo zasadna, a w konsekwencji uwzględnienia jednego z podniesionych w jej treści zarzutów oraz uchybień dostrzeżonych przez sąd odwoławczy z urzędu, konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zaskarżony wyrok wydany został w trybie art. 343 k.p.k., wskutek uwzględnienia wniosku prokuratora o którym mowa w art. 335 § 2 k.p.k.. Wyrokiem tym, za zarzucone oskarżonemu przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. i art. 275 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k. i inne Sąd Rejonowy orzekł wobec oskarżonego karę łączną 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby lat trzech oraz na mocy art. 46 § 1 k.k. zobowiązał oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przypisanymi mu przestępstwami, jak również orzekł o dowodach rzeczowych i kosztach procesu. Wydając wyrok sąd uwzględnił złożony w trybie art. 335 § 2 k.p.k. wniosek prokuratora o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucane mu przestępstwa.

W środku odwoławczym wywiedzionym przez prokuratora od tego orzeczenia oskarżyciel trafnie podniósł zarzut obrazy prawa procesowego, a to art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 2 k.p.k., która miała wpływ na treść wyroku, wyrażającą się w uwzględnieniu przez sąd wniosku prokuratora złożonego w trybie art. 335 § 2 k.p.k. pomimo iż wobec sprzeczności wniosku oskarżyciela z przepisami prawa materialnego, wniosek ten nie powinien zostać przez sąd uwzględniony, a zaskarżony wyrok nie powinien zapaść. We wniosku oskarżyciela uzgodnionym z oskarżonym, a następnie w wyroku zapadłym w wyniku uwzględnienia tego wniosku zabrakło rozstrzygnięcia o nałożeniu na oskarżonego, wobec którego orzeczono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jednego z obowiązków o których mowa w art. 72 § 1 k.k.. W świetle obowiązujących przepisów nałożenie na oskarżonego takiego obowiązku pozostaje obligatoryjne. Obok kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania prokurator postulował bowiem wyłącznie orzeczenie środka kompensacyjnego o jakim mowa w art. 46 § 1 k.k.. Dopiero zaś orzeczenie środka karnego czyniłoby nałożenie jednego z obowiązków przewidzianych w art. 72 § 1 k.k. fakultatywnym (art. 72 § 1 k.k.). Zarówno zatem wniosek prokuratora, jak i zapadły w konsekwencji jego uwzględnienia wyrok sądu pierwszej instancji, pozostawał sprzeczny z prawem materialnym. Tak sformułowany wniosek oskarżyciela publicznego nie powinien zostać przez sąd uwzględniony i nie powinien znaleźć odzwierciedlenia w treści wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji.

W orzecznictwie sądów nie budzi wątpliwości teza wedle której orzekając w trybie art. 343 k.p.k. sąd jest zobowiązany do zbadania wniosku prokuratora pod względem formalnym, przeanalizowania przesłanek wymienionych w art. 335 § 2 k.p.k., jeśli wniosek został złożony na tej podstawie, lecz także skontrolowania zgodności propozycji zawartych we wniosku z przepisami obowiązującego prawa materialnego. Z realizacji tych obowiązków nie zwalnia samo porozumienie zawarte między oskarżonym a prokuratorem, ani zgoda oskarżonego na wydanie orzeczenia we wskazanym trybie, o treści ustalonej między stronami postępowania sądowego. Niezgodność wniosku sformułowanego na podstawie art. 335 § 2 k.p.k. z wymaganiami procesowymi bądź z obowiązującym prawem materialnym pociąga za sobą, stosownie do art. 343 § 7 k.p.k., konieczność rozpoznaniu sprawy na zasadach ogólnych, zaś wówczas prokurator, w terminie 7 dni od dnia posiedzenia, dokonuje czynności określonych w art. 333 § 1 i 2, chyba że zgodnie z art. 343 § 3 k.p.k. sąd uzależni uwzględnienie wniosku od dokonania w nim przez prokuratora wskazanej przez siebie zmiany, zaakceptowanej przez oskarżonego (II KK 112/17 - wyrok SN - Izba Karna z dnia 20-04-2017, podobnie (III KK 444/15 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 13 stycznia 2016 roku). Uwzględnienie wniosku prokuratora uzgodnionego uprzednio z oskarżonym o skazanie go bez rozprawy w określony sposób (art. 335 § 2 k.p.k. i art. 343 § 1 k.p.k.) może nastąpić tylko wtedy, gdy wniosek taki odpowiada wszystkim warunkom formalnym i merytorycznym. Stwierdzenie wadliwości wniosku lub potrzeby dokonania jakiegokolwiek zmiany w jego treści winno

doprowadzić w pierwszej kolejności do podjęcia próby uzgodnienia w toku posiedzenia pomiędzy prokuratorem a oskarżonym odpowiedniej modyfikacji wniosku, zwłaszcza w kierunku postulowanym przez sąd w razie stwierdzenia takiej wadliwości, bądź też do podjęcia decyzji o której mowa w art. 343 § 7 k.p.k..

Akceptując to jednoznaczne stanowisko orzecznictwa sądów i mając na względzie uchybienie stwierdzone we wniosku prokuratora i wyroku wydanym w sądzie pierwszej instancji w konsekwencji uwzględnienia tego wniosku, a przy tym zważając na kierunek w jakim zmierzała postulowana w apelacji prokuratora zmiana na niekorzyść oskarżonego wyrażająca się w uzupełnieniu zapadłego orzeczenia o obowiązek nałożony na oskarżonego na podstawie art. 72 § 1 k.k., sąd odwoławczy uznał, że ewentualna modyfikacja zaskarżonego orzeczenia w kierunku postulowanym w wywiedzionej przez prokuratora apelacji, wymagałaby zgody oskarżonego. Uzyskanie jednak tejsze zgody w toku rozprawy odwoławczej okazało się niemożliwe wskutek niestawiennictwa oskarżonego L. D.. Ponadto, wobec dostrzeżenia przez sąd odwoławczy z urzędu innych jeszcze wad zaskarżonego orzeczenia, wydanie wyroku sądu odwoławczego poprzedzone musiałyby zostać znacznie dalej idącą, przekraczającą stanowisko wyrażone w apelacji, modyfikacją wniosku prokuratora i akceptacją tak zmodyfikowanego wniosku przez oskarżonego, bądź wręcz skierowania sprawy na rozprawę w celu przeprowadzenia postępowania dowodowego zmierzającego do wyjaśnienia okoliczności sprawy przed wydaniem orzeczenia.

Oskarżonemu zarzucono, a następnie przypisano w niniejszej sprawie cały szereg czynów, których elementem składowym pozostawało posługiwanie się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby. Powyższe znalazło wyraz tak w opisie szeregu czynów przypisanych oskarżonemu, jak i kwalifikacji prawnej przypisanych oskarżonemu przestępstw. Zgodnie z treścią szeregu opisów czynów przypisanych oskarżonemu zaskarżonym wyrokiem, zachowania jego miały polegać na posługiwaniu się cudzym dowodem osobistym, a to dowodem K. S.. Tymczasem z zeznań świadka K. S. (k. 133-134) wynika, iż nieprzerwanie dysponuje on stwierdzającym jego tożsamość dowodem osobistym o numerach tożsamych z numerami dowodu, którym popełniając wiele z zarzuconych mu w niniejszej sprawie czynów, posługiwać się miał oskarżony L. D.. Potwierdzeniem tej okoliczności pozostaje kserokopia tego dowodu załączona do protokołu przesłuchania świadka. Ponadto, z zeznań przesłuchanych w niniejszej sprawie przedstawicieli firm pożyczkowych na szkodę których przestępstwa miał popełniać oskarżony wynika, iż zawarcie umowy pożyczki, bądź też usiłowanie jej zawarcia poprzez złożenie stosownego wniosku, nie wymagało przedłożenia dokumentów, a jedynie złożenia stosownego oświadczenia, zawierającego także dane osobowe wnioskodawcy, w tym numer jego dowodu osobistego. Jedynie z zeznań świadka reprezentującego (...) sp z o.o. wynika, że wnioskuje o przyznanie pożyczki przesłany został do tejsze firmy skan dowodu osobistego K. S. (k. 243). Powyższe dowody co najmniej poddają pod wątpliwość prawidłowość opisów szeregu czynów przypisanych oskarżonemu L. D. zaskarżonym wyrokiem, jak również ich kwalifikacji prawnych. Jeśli bowiem działanie oskarżonego sprowadzało się do podawania danych osobowych K. S. (łącznie z numerem jego dowodu osobistego) na nazwisko którego założony został przez tego świadka, ale dla oskarżonego rachunek bankowy na który wpływać miały pieniądze z pożyczek uzyskiwanych za pomocą przestępstwa, to zachowanie takie zdaniem sądu odwoławczego nie wyczerpuje znamion przestępstwa z art. 275 § 1 k.k. warunkiem popełnienia którego jest przecież posłużenie się cudzym dowodem osobistym, nie zaś przekazanie danych osobowych innej osoby.

Niezależnie od powyższego, w opisie czynu zarzuconego oskarżonemu w punkcie 5 aktu oskarżenia znalazło się wskazanie, że popełniając opisane tam przestępstwo oskarżony posłużył się jedynie danymi osobowymi, a nie dowodem osobistym K. S., a pomimo tego w kwalifikacji prawnej czynu znalazł się przepis art. 275 § 1 k.k. penalizujący posłużenie się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby. W odniesieniu zatem do tego czynu pomiędzy opisem przypisanego oskarżonemu przestępstwa i jego kwalifikacją prawną zachodzi sprzeczność, bowiem posłużenie się cudzymi danymi osobowymi nie wyczerpuje znamion przestępstwa z art. 275 § 1 k.k. do popełnienia którego konieczne pozostaje posłużenie się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby.

Podobnej natury wątpliwości budzi także opis i kwalifikacja prawna czynów obejmujących oszustwa przy popełnieniu których oskarżony posługiwać się miał podrobionymi dokumentami tożsamości wystawionymi na A. P. oraz M. K.. Podrobione dowody osobiste zostały użyte do popełnienia czynów z art. 270 § 1 k.k. zarzuconych oskarżonemu w punktach 35 i 36 aktu oskarżenia, a polegających na założeniu w dniach 21 marca 2016 roku oraz 25 kwietnia

2016 roku rachunków bankowych na inne osoby. Podobnie było w przypadku czynu zarzuconego oskarżonemu w punkcie 1 aktu oskarżenia, lecz w tym wypadku posłużono się dowodem osobistym wydanym na osobę G. T.. Pozostałe zaś przestępstwa w których opisie i kwalifikacji prawnej znalazło się posłużenie podrobionym dokumentem w postaci dowodu osobistego wystawionego na A. P. oraz M. K., polegać miały analogicznie, jak omówione już wyżej czyny przy popełnieniu których posłużyć się miał oskarżony dowodem osobistym K. S., na zawarciu umowy pożyczki bądź usiłowaniu jej zawarcia za pośrednictwem internetu z podmiotami, które jak wynika z zeznań ich przedstawicieli, nie wymagały przedkładania dokumentów przy ubieganiu się o pożyczkę. Fakt, iż ubiegając się o pożyczki sprawcy posługiwali się danymi osób podrobione dokumenty których użyte zostały wcześniej do założenia rachunków bankowych, na które wpływać miały pochodzące z pożyczek pieniądze, nie może jednak prowadzić do wniosku o posłużeniu się takimi dokumentami przy popełnianiu kolejnych przestępstw z opisów których wynika, że ograniczone zostały one do poszczególnych dni i starań o jednostkowe pożyczki, a działania podjęte w dniach objętych tymi zarzutami nie mieściły w sobie posługiwania się dokumentami tożsamości innych osób. Także zatem i w tym przypadku kwestia posługiwania się podrobionymi dokumentami pozostaje problematyczna, a jej wyjaśnienie prowadzić może do konieczności zmiany kwalifikacji prawnej oraz opisów szeregu z przestępstw zarzuconych oskarżonemu w niniejszej sprawie.

Elementem, który również wymaga wyjaśnienia i rozstrzygnięcia, pozostaje kwestia obowiązku naprawienia szkody orzeczonego wobec oskarżonego. Z zeznań przedstawicieli niektórych pokrzywdzonych wynika, iż roszczenia o zapłatę pożyczek zostały przez tych pokrzywdzonych zbyte na rzecz podmiotów trzecich ((...), k. 272, (...)- dawna nazwa (...) - 281). Gdyby roszczenia te dotyczyły udzielonych sprawcom pożyczek objętych zarzutami aktu oskarżenia w niniejszej sprawie, wówczas roszczenie o naprawienie szkody pokrzywdzonym już by nie przysługiwało.

Nietrafny okazał się natomiast podniesiony w apelacji prokuratora zarzut obrazy prawa procesowego, a to art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. polegającej wedle oskarżyciela na nieprawidłowym przytoczeniu w punktach wskazanych w drugim zarzucie apelacji opisów i kwalifikacji prawnej czynów zarzuconych oskarżonemu. Usterka do której odnosi się ten zarzut środka odwoławczego została bowiem przez Sąd Rejonowy, a następnie wskutek zażalenia prokuratora także przez Sąd Okręgowy, skorygowana w trybie art. 105 k.p.k. jako oczywista omyłka pisarska. Sąd Okręgowy w Gliwicach w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę aprobuje pogląd wyrażony w wydanym w tej sprawie postanowieniu Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 22 listopada 2017 roku (VI Kz 485/17) zgodnie z którym część wstępna wyroku w której dochodzi wyłącznie do przytoczenia opisów i kwalifikacji prawnych czynów, których popełnienie zarzucił oskarżyciel oskarżonemu (art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k.), stanowi część orzeczenia o wyłącznie sprawozdawczym charakterze. W tej części wyroku sąd zobligowany jest jedynie do przytoczenia jakie czyny zostały w danej sprawie zarzucone oskarżonemu. Zgodnie z akceptowaną w tym względzie praktyką, ewentualne zatem rozbieżności pomiędzy treścią czynów zarzuconych oskarżonemu w akcie oskarżenia, a ich przytoczeniem w części wstępnej wyroku, nie stanowią merytorycznej – nie podlegającej sprostowaniu – części orzeczenia, lecz należy je zaliczyć, w zależności od konkretnych warunków, do kategorii oczywistych omyłek pisarskich.

Opisane powyżej uchybienia zrodziły konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Prowadząc postępowanie Sąd Rejonowy rozważy, czy możliwe jest rozstrzygnięcie sprawy w trybie art. 343 k.p.k., czy też konieczne będzie jej rozpoznanie na zasadach ogólnych. Decyzja w tym przedmiocie uzależniona będzie przede wszystkim od oceny dowodów, dostrzeżenia potrzeby przeprowadzenia postępowania dowodowego przed sądem, a także stanowiska oskarżyciela publicznego oraz możliwości poczynienia uzgodnień z oskarżonym. Sąd pierwszej instancji uwzględni także uwagi zamieszczone w niniejszym uzasadnieniu.